

Novel·la Xavier Pla

Una casa sense crits

És als sis anys, quan comença a llegir, que Maria, la narradora i protagonista de *La terra solitària*, el magnífic llibre amb el qual Bel Olid (Mataró, 1977) va guanyar el premi Documenta, albira el principi de la seva vida normal. Per fi sé llegir i estic fascinaada, diu i repeteix el dia que comença a veure lletres pertot arreu i que el món familiar on viu es fa una mica menys caòtic i sòrdid. També és el dia, però, de la “gran hecatombe”, en paraules de la seva antagonista, Catalina, la seva mare, dura i poc afable, que la va tenir amb només divuit anys, que no l'hauria volgut tenir mai, que venia de l'Andalusia més profunda, i que ben aviat la va canviar sense gaires miraments per Amaranta, la seva germana, egoista i malcriada: “Si els cristians tenen abans i després de Crist, jo tinc abans i després de l'Amaranta”. Llegir i escriure, anar a la biblioteca, redactar contes a l'escola i, al final, ser professora de

literatura tornaran a Maria aquella felicitat infantil, perduda després del naixement de la seva terrible germana. Però la marca serà física, el seu cos portarà l'estigma de la infelicitat, en serà testimoni el dia que, al poble dels avis, la tapa enorme d'un piano empolegat escapçarà per sempre més un dels seus dits infantils: “Aquesta que hi ha aquí asseguda, amb un remolí enorme i un dit més curt del normal, sóc jo”.

Rere un títol una mica insuls, Olid explica la història de l'afirma-

Bel Olid explica la història de l'afirmació d'una identitat

ció d'una identitat, de la construcció d'una “cambra pròpia”, en una família desestructurada de la Catalunya d'avui. La lectura i l'escriptura seran per a Maria activitats substitutòries i satisfactòries davant unes evidents mancances afectives en què afloraran els instints més primaris. En aquesta història intensa i continguda d'amors i odis, de gelosies, pors i marginació, però sobretot d'incomprensió entre els seus personatges, la narradora, sempre lluitadora, amb el seu aire de curiositat constant, la seva tímida amable i la seva xerrera imparable, es fica els lectors, amb facilitat, a la butxaca. La virtut de Maria és que no se sent ni es fa la víctima, conscient que el que li passa és la vida mateixa, com passa a tothom. I la relació de la protagonista amb la paraula no serà tan sols per entrar al món meravellós de les lletres, sinó que serà fonamental per poder posar nom a les humiliacions i els abusos, els abu-

sos sexuals infantils, i la violència domèstica que “el gran fill de puta” exercia en una habitació de pocs metres quadrats. Saber que aquelles “coses” tenien nom i que per designar-les i, després, alliberar-se'n, calia dominar la paraula, és la primera de les lliçons que la narradora aprendrà de la vida.

Però no és l'única lliçó, perquè la intel·ligència narrativa de l'autora fa que *La terra solitària* sigui una

Ciència David Bueno

Una ració de química

La química és present en tots els aspectes de la nostra vida i en tot el nostre entorn, malgrat que a vegades en alguns mitjans i entre el públic general es percep com una cosa artificial, perjudicial o tòxica. Fins i tot hi ha qui voldria eliminar la química de la nostra alimentació, sense pensar que això seria com eliminar el so d'una conversa, atès que qualsevol aliment és, en si mateix, química pura, en forma de molècules imprescindibles per a la vida. Perquè sense química no hi hauria vida, ni res del que coneixem. Per aquest motiu, paradoxalment, socialment també li atribuïm una ca-

ra amable, la que ens porta a dir, per exemple, que una parella s'avé perquè entre tots dos hi ha bona química o a parlar de la química de l'amor.

Per aquests motius, aquest any, en què se celebra l'Any Internacional de la Química, és una bona ocasió per desmitificar-la i acostar-la a tots els ciutadans en un context proper, el del nostre dia a dia. Aquest és l'objectiu de *Molècules en acció*. Del *Big Bang als materials del futur*, de Xavier Duran, un objectiu que assolim en escriure. Duran és químic i divulgador de la ciència, ha publicat diversos llibres i des del 1999 dirigeix el programa *El medi ambient* (TV3).

Molècules en acció, escrita en un llenguatge proper i planer, però molt rigorós, ens mostra, amb multitud d'exemples molt ben triats, interessants, actuals i curiosos a parts iguals, com la química ens ajuda a comprendre des de les reaccions que es produeixen en els éssers vius fins als grans reptes tecnològics del present i del futur, des de com a partir de la sopa química inicial es va originar la vida fins a com ho fem per alterar els materials del nostre entorn fins a convertir-nos en autèntics orfebres de la matèria.

Per exemple, probablement ja sabíeu que la majoria de fàrmacs tenen el seu origen en molècules químiques del món vegetal, com va dir Salvador Cardús en un article: “Una infusió de marialluïsa o de poniol és tanta química com ho és l'àcid acetilsalicílic, tot i que el nom tècnic de l'aspirina sigui més antipàtic que el de la menta”, una cita que Duran reproduceix. Però potser no sabíeu que l'origen conceptual del mecanisme d'acció de la Viagra cal buscar-lo en la nitroglicerina, un potent explosiu

descobert el 1846; que l'amor i el sexe no serien possibles sense química; que els gustos són química pura, molècules dels aliments que són captades per uns receptors específics que transmeten aquesta informació al cervell, també amb missatges químics (o neuroquímics, si ho preferiu), i que no tenim quatre gustos com molta gent pensa (àcid, dolç, amargant i salat), sinó cinc, els quatre esmentats i l'umami, el gust que comparteixen espàrrecs, tomàquets, formatges i carns; que la nanotecnologia permet produir mecanismes molt petits que porten algun material biològic o material sintètic idèntic al biològic, els quals es poden utilitzar, per exemple, per dissenyar circuits electrònics biocompatibles i biodegradables per fer el seguiment de les constants vitals en persones malaltes... Podria afegir més exemples curiosos i interessants fins a esgotar els que Duran esmenta en el llibre, perquè tots ho són, però per a això ja teniu el llibre. Segur que després de llegir-lo veureu la química amb uns altres ulls. *

Novel·la

Confessions d'un canalla

Pere Antoni Pons

Si Guy Ritchie, el director i guionista de *Lock and Stock* i de *Snatch: porcs i diamants*, fos català, potser es plantejaria adaptar al cine aquesta novel·la de Jaume Puig (Blanes, 1962). Brutal, accelerada i notablement divertida, *Momssen* és la història, contada per ell mateix, de Robert Momssen, un advocat que no creu en la justícia (més ben dit: que se'n refot de la manera més cínica) i que es comporta com un animal salvatge amb corbata: sempre fidel a les pròpies pulsions, sense la restricció del més mínim sentit de la moral i sempre disposat a cedir a les temptacions més negres i pecaminoses.

És un encert de l'autor que la novel·la se'ns presenti com una confessió, directa i sense manies, puerilment descarnada, del mateix protagonista, perquè la manera com aquest s'expressa ja ens en mostra perfectament el caràcter. Canalla, cruel i sentencios, Momssen és un compendi de tots els vicis, baixeses i crims imaginables. Tanmateix, té també un punt d'ingenuïtat que el fa fascinantament pintoresc. Vull dir que és tan desenfadat i truculent que fa gràcia. I que resulta més risible que perillós, més trastornat i delirant que clàssicament malvat o sinistre.

L'argument és un còctel en què es barregen molts personatges i esdeveniments habituals en les cròniques de successos dels diaris. Des d'un mafiós rus que no s'atura davant de res per satisfer els seus instints i augmentar la seva fortuna fins a un alcalde corrupte, alcohòlic i puter, passant per un musulmà trasbalsat per la culpa que la policia pren per un perillós terrorista islamista, una magistrada nimfòmana i una editora sublim. Entre aquests personatges, Momssen intenta treure el màxim profit del que li passa –per a ell, la veritat mai no coincideix amb els seus interessos– i tracta de realitzar el seu gran somni: publicar la novel·la que ha escrit i convertir-se en un escriptor famós. I és que per a Momssen la literatura és un veredict, ja que, tal com repeteix una vegada i una altra, és descendent del gran Stendhal...

Un protagonista satíric que podria ser real

Ja deu haver quedat clar que la novel·la defuig qualsevol voluntat de seriositat i de versemblança. Tot el que hi succeeix és embolicadament increïble i la majoria dels girs en la trama es deuen a cops d'efecte poc preparats. No importa. Tots els materials amb què està construït l'argument tenen l'objectiu de reforçar l'irrealisme satíric del protagonista, tan passat de rosques que ens cau molt lluny. Fins que recordem que de vegades els diaris duen notícies informant sobre homes com ell.

Em sembla evident que Puig ha confegit una novel·la sense pretensions però ben feta, que dóna allò que promet. Entretinguda, plena de frases lapidàries i amb alguns moments rematadament hilarants. Com per exemple l'episodi en què el protagonista va al cementiri de Montmartre per profanar la tomba del seu il·lustre avantpassat, o com el passatge en què, després d'haver consultat el diccionari, es posa a dialogar fent servir un vocabulari riquíssim. Tot plegat, refrescant. Una dutxa d'antipedanteria. *

Una terra solitària
 Autora: **Bel Olid**
 Premi **Documenta**
 Editorial: **Empúries**
Barcelona, 2011
 Pàgines: **120**
 Preu: **16 euros**

Bel Olid ha guanyat el darrer premi Documenta amb una història amb traços autobiogràfics
 JUANMA RAMOS

eficaç combinació de tres veus que sembla seguir al peu de la lletra la reflexió de la novel·lista Jeanette Winterson que posa com a epígraf: "Sempre hi ha un nou començament i un final diferent. Puc canviar la història. Sóc la història". La història de Maria, doncs, es desdobra: d'una banda, hi ha Maria des del present recordant-se, mirant fotos, evocant escenes de la seva infantesa. No només familiar, també

escolar, en un col·legi catalanista, dels primers que apliquen la immersió lingüística, una escola "comunista, pseudofeminista i progressista" que incorpora l'educació sexual a l'aula i dóna paraules precoces a la narradora perquè verbalitzi tot allò que li passa i li passarà. De l'altra, hi ha Maria vivint en el present, havent-se descobert la seva identitat sexual lesbiana, havent esdevingut professora i doctora en

literatura, fatalment establitzada i "domesticada" en un casa sense crits després de tanta revolta influïda per Maria Mercè Marçal, però vivint una crisi de relació amb Monika, la seva parella. Són pàgines breus i adolorides, plenes d'incertesa, resoltes amb un necessari viatge a les arrels i tocades per una banda sonora que va de Kitsch a Roger Mas, d'Eduard Canimas a Mishima, fins a Anna Roig i Clara Andrés.

I, finalment, un tercer relat que comença amb aires de faula i acaba gairebé en forma de telenovel·la: la història de la seva família, dels seus avis i tietes, de dones valentes, "fills de la postguerra, fills de la gana, fills desarrelats". Vénen de l'Andalusia rural, emigren a una Catalunya que no pot o no sap o no vol integrar-los, treballen dotze hores seguides a les fàbriques. És un duríssim relat de filiació, un relat justificatiu que fa una funció consoladora i de reconciliació amb la mare. Maria ha sabut trobar paraules per explicar-se. La seva mare, en canvi, no va tenir mai l'oportunitat de posar paraules a la seva vida: "No m'ho ha dit mai, però diria que m'estima, a la seva manera particular. I que, si coneguessis prou paraules, em diria que li sap greu no haver-ne sabut més, no haver-me cuidat millor, no haver estat a l'altura en tantes ocasions. Tot i que l'Amaranta sigui la seva preferida i tal". *

Momssen
 Autor: **Jaume Puig**
 Editorial: **Acontravent**,
Barcelona, 2011
 Pàgines: **152**
 Preu: **17,50 euros**

Molècules en acció
 Autor: **Xavier Duran**
 Editorial: **UPC**
Barcelona, 2010
 Pàgines: **130**
 Preu: **15 euros**

El químic i divulgador científic
Xavier Duran

ARXIU

